

**Florian COMAN, Cristian JURA, Ion NECȘULESCU,
Grigore STOLOJESCU, Nicolae PURDĂ**

**INSTRUMENTE PRACTICE
DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**

**Florian COMAN, Cristian JURA, Ion NECȘULESCU,
Grigore STOLOJESCU, Nicolae PURDĂ**

INSTRUMENTE PRACTICE DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

Copyright © 2015, Editura Pro Universitaria

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris
al Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Instrumente practice de drept internațional public / Florian
Coman, Cristian Jura, Ion Necșulescu, ... - București : Pro
Universitaria, 2015
Bibliogr.
ISBN 978-606-26-0201-7

I. Coman, Florian
II. Jura, Cristian
III. Necșulescu, Ion

341.1/.8(100)

PARTEA I

DICȚIONAR DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC*

În prezentul dicționar au fost preluați termeni și din următoarele lucrări:

- Ionel Cloșca și colaboratorii - Dicționar de Dr. Int. Public, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982;
- Colectiv de autori – Dicționar Politic, Edit. Politică, București, 1975;
- Petre Bărbulescu, Ionel Cloșca și colaboratorii – Dicționar Diplomatic, Edit. Politică, București, 1979;
- George Marin, Alexandru Puiu și colaboratorii – Dicționar de Relații Economice Internaționale, Editura Enciclopedică, București, 1993;
- Dictionnaire Hachette encyclopedique, Hachette livre, Paris Cedex 15, 1998;
- Florian Coman și colaboratorii – Dicționar de Dr. Int. Public, Editura MEDIA TM 2002;
- Dictionnaire "Le petit Larousse", 21 rue de Montparnasse 75283, Paris Cedex, 2010.

A

Abrogare, încetare a valabilității totale sau parțiale a unui tratat sau alt act internațional. În principiu, produce efecte din momentul intrării în vigoare actului abrogator. Voința pentru încetarea valabilității unui tratat se poate exprima: a) *expres*, prin încheierea unui acord având ca obiect abrogarea tratatului ori prin comunicări adresate de părți depozitarului sau direct între ele; b) *tacit*, prin încheierea unui tratat subsecvent, în care părțile și-au exprimat intenția ca materia să fie reglementată prin noul tratat sau ale cărei dispoziții fiind atât de incompatibile cu cele ale tratatului precedent, devine imposibilă aplicarea simultană a celor două tratate.

Acceptare (în dreptul internațional), actul prin care un stat stabilește, pe plan internațional, consimțământul său de a fi legat printr-un tratat. În unele tratate internaționale el este folosit în sensul de a ratifica. În altele el desemnează în același timp și ratificarea și aderarea. Acceptarea are o și o anumită semnificație proprie, desemnând o nouă procedură, mai simplă și mai rapidă, care permite unui alt stat să-și asume obligații convenționale fără a fi necesară procedura mai complexă a ratificării. Acceptarea este prevăzută în statutele unor instituții specializate (art. 36 din Constituția F.A.O. , art. 78 și 79 din Convenția O.M.S.), precum și în diferite acorduri interguvernamentale încheiate de România.

Achiziție de teritorii, acțiune de dobândire de către un stat a unor teritorii care nu i-au aparținut înainte. Modurile de achiziție de teritorii sunt licite sau ilicite, criteriul de apreciere a oricăror modificări teritoriale constituindu-l concordanța lor cu principiile fundamentale ale dreptului internațional contemporan. În virtutea acestui criteriu orice modificare teritorială trebuie să izvorască din voința suverană a populației care locuiește acel teritoriu, exprimată în mod liber, fără nici o constrângere din afară. Dreptul internațional admite, în aceste limite, eventualitatea unor modificări teritoriale. El admite de pildă ca o națiune să iasă din cadrul unui stat pentru a-și constitui propriul stat, să intre în componența altui stat sau să se unească (federalizeze) cu alt stat. Apărând principiul integrității teritoriale a statelor și interzicând folosirea forței și amenințarea cu forța, dreptul internațional contemporan dispune că achiziția de teritorii prin forță armată nu dă drepturi asupra acestor teritorii. Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state conform Cartei O.N.U. (Rezoluția Adunării Generale 2 625/XXV din 24 octombrie 1970) precizează că teritoriul unui stat nu poate face obiectul achiziției de către alt stat. De asemenea, definiția agresiunii adoptate de Adunarea Generală a O.N.U (1974) prin Rezoluția 3314. - XXIX enunță principiul conform căruia nici o achiziție de teritorii rezultând de pe urma unei agresiuni nu este licită.

Acord (în dreptul internațional), **1.** (în sens Larg) Comunitate de vederi între două sau mai multe state în probleme ale relațiilor dintre ele, căpătând forma unui tratat

internațional („Expresia de tratat se aplică tuturor formelor de acord internațional”, se arată în comentariul art.2 al proiectului de articole despre dreptul tratatelor Doc. A/CN.4/191 din 28 iulie 1966, p.19). **2.** (în sens restrâns) Denumirea atribuită unor categorii de tratate internaționale în anumite domenii determinante ale colaborării între state, ca de pildă: acorduri *comerciale, vamale, de credit și financiare, culturale, tehnico-științifice* etc. Acordul desemnează de regulă și înțelegeri încheiate de organizații internaționale, ca O.N.U. , instituțiile specializate etc. cu alte organizații internaționale sau cu alte state în limitele competenței acordate de actele lor constitutive (de ex. Acord de sediu între o organizație internațională și statul pe teritoriul căruia se află; acordurile dintre O.N.U. și instituțiile specializate, prin care se precizează legătura dintre organizația internațională și fiecare instituție specializată în parte; acordurile financiare încheiate de instituțiile specializate etc.). **3.** La plural, termenul desemnează un ansamblu de înțelegeri care reglementează probleme învecinate ale relațiilor dintre state (de pilda acordurile de la Locarno- 1925).

Acordul de Asociere dintre Comunitățile Europene și Statele Membre și România - Semnat la 1 februarie 1993 și intrat în vigoare la 1 februarie 1995, acest acord dintre Uniunea Europeană și România a fost ratificat de statul nostru prin Legea 20/1993. Acest document cuprinde un program și o abordare etapizată a unei posibile aderări a României la Uniunea Europeană. Dispozițiile sale se referă la deplasarea liberă a forței de muncă, liberalizarea comerțului și a serviciilor, adaptarea legislației la sistemul comunitar, cooperarea în domeniile economic, social și financiar, dialogul politic și cooperarea culturală.

Acord comercial (în dreptul internațional), varietate a acordurilor economice, prin care statele își reglementează relațiile privind importul, exportul, tranzitul și depozitarea mărfurilor, taxele vamale ce se plătesc pentru ele, sistemul de plată etc. În actuala conjunctură internațională, acordul comercial constituie un important mijloc de dezvoltare și consolidare a relațiilor de prietenie și colaborare între state, de realizare a coexistenței pașnice a țărilor cu sisteme social-politice diferite. Acordurile comerciale încheiate de România se bazează pe principiile fundamentale ale dreptului internațional și urmăresc obținerea unor avantaje reciproce prin aplicarea clauzei națiunii celei mai favorizate.

Acord cultural, înțelegere între state cu privire la modalitatea de efectuare a schimburilor de valori spirituale și la condițiile colaborării în domeniul creării unor astfel de valori. Temeiul juridic al acordului cultural rezidă în prevederile art. 1, punctul 3 din Carta O.N.U., potrivit căreia statele membre s-au angajat „să realizeze colaborarea internațională, rezolvând probleme internaționale cu caracter economic, social, cultural și umanitar”, precum și în clauzele concrete ale diferitelor tratate încheiate între state.

Acord de frontieră, instrument juridic încheiat între state ce au granițe comune, care reglementează drepturile și obligațiile fiecărei părți privitoare la întreținerea frontierei, la modul de utilizare a drumurilor de frontieră, la posibilitățile de trecere a frontierei de către diferite categorii de persoane - vameși, lucrători ai căilor ferate, cetățeni care posedă gospodării pe teritoriul celuilalt stat etc. Acordurile de frontieră, denumite uneori tratat de frontieră, convenție de frontieră etc. au la bază criteriul interesului reciproc al părților de

a-și apăra suveranitatea de stat și teritorială. România a încheiat acorduri de frontieră cu toate statele vecine, plus o serie de alte acorduri privind diferite aspecte ale regimului de frontieră, cum ar fi în probleme hidrotehnice, feroviare, ale pescuitului în apele de frontieră etc.

Acordul General pentru Tarife și Comerț (General Agreement on Tariffs and Trade - G.A.T.T.), tratat multilateral încheiat la Geneva, la 30.10.1947 între 83 de state semnatare și alte 27 de state. A intrat în vigoare la 01.01.1948. Principiile sale de bază sunt următoarele: comerțul trebuie să fie scutit de orice discriminare (clauza națiunii celei mai favorizate); industria națională trebuie să fie protejată numai de către tarifele vamale și nu de alte restricții: aceste tarife trebuie reduse prin negocieri multilaterale și să fie fixe; părțile contractante trebuie să se consulte pentru a găsi soluții problemelor comerțului; toate hotărârile se adoptă în consens. **G.A.T.T.** este administrat de către un Secretariat condus de către un director general. Organul suprem este sesiunea anuală a părților contractante, iar organul executiv, Consiliul reprezentanților. În anul 1968 **G.A.T.T.** a creat centrul comerțului internațional care este condus în colaborare cu Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare. România a devenit membră în octombrie 1971. De la 01.01.1995 **G.A.T.T.** devine Organizația Mondială a Comerțului.

Acordul privind eliminarea graduală a controalelor la frontierele comune - A fost încheiat la Schengen la 14 iunie 1985, fiind semnat de Belgia, Franța, Germania, Luxemburg, Olanda și a intrat în vigoare la 2 martie 1993. Ulterior au aderat la acord și Italia, Spania, Portugalia, Grecia, Austria, Danemarca, Finlanda, Norvegia și Islanda. Cuprinsul documentului se referă la eliminarea completă a tuturor controalelor, formalităților la frontierele comune dintre statele semnatare și transferarea acestora la frontierele lor externe. Dispoziții cuprinse în acest acord:

- Art. 2: Începând din data de 15 iunie 1985, autoritățile polițienești și vamale exercită, în domeniul circulației persoanelor, ca regulă generală, o simplă supraveghere vizuală a autoturismelor care trec frontiera comună cu viteză redusă, fără oprirea acestor vehicule. Totuși, ele pot proceda prin sondaj la controale mai amănunțite. Acestea trebuie să fie realizate, dacă este posibil, în locuri speciale în așa fel încât să nu întrerupă circulația celorlalte vehicule la trecerea frontierei.

- Art. 5: Până la 1 ianuarie 1986 se vor înființa controale grupate în cadrul punctelor naționale de control vamal juxtapuse, în cazul în care acestea nu există deja și în măsura în care instalațiile permit acest lucru, ulterior se va examina posibilitatea introducerii unor puncte de control grupate și în cadrul altor puncte de trecere a frontierei, ținând cont de condițiile locale.

- Art. 20: Părțile se vor strădui să-și armonizeze politicile în materie de vize, precum și condițiile de intrare pe teritoriile lor. De asemenea, dacă va fi necesar, ele vor pregăti armonizarea reglementărilor lor referitoare la anumite aspecte ale regimului juridic al străinilor, în ceea ce îi privește pe cetățenii statelor care nu sunt membre ale Comunităților Europene.

- Art. 25: Părțile își vor dezvolta cooperarea pentru a facilita operațiunile de vămuire a mărfurilor care trec o frontieră comună, printr-un schimb sistematic și automatizat al datelor necesare, obținute cu ajutorul documentului unic.

Acord de sediu, înțelegerea dintre o organizație internațională și statul pe teritoriul căruia această organizație își stabilește sediul, prin care sunt reglementate drepturile și privilegiile de care se bucură organizația pe teritoriul statului în cauză, obligațiile organizației, imunitățile personalului și ale delegațiilor și reprezentanților statelor membre ale organizației, scutirea de taxe vamale și impozite, înlesniri cu privire la procurarea materialelor necesare activității, obligațiile statului de reședință (de ex.: obligația ca autoritățile locale să nu stânjenească activitatea organizației).

Acord guvernamental, înțelegere internațională încheiată în numele și din împuternicirea guvernelor statelor contractante și care intră în vigoare fără a necesita ratificarea ulterioară din partea organelor supreme ale puterii de stat. În statele în care acționează așa-zisul principiu al separației puterilor, acordurile guvernamentale sunt încheiate fără intervenția parlamentului, prin acțiunea puterii executive. Acordurile guvernamentale reglementează colaborarea între state în probleme care intră în mod normal în domeniul administrației de stat, precum sunt: acordurile culturale, comerciale, tehnico-științifice, sanitare etc. Acordurile guvernamentale au aceeași valoare juridică și forță obligatorie ca și orice tratat internațional.

Acord în formă simplificată, denumire atribuită unei categorii de tratat internațional încheiat prin schimb de note, schimb de scrisori, protocol, memorandum, declarație comună etc. Statele recurg de obicei la acestea atunci când problema de rezolvat nu prezintă o însemnătate politică deosebită, dar există un interes deosebit ca intrarea în vigoare a înțelegerii respective să se facă de îndată. Nu se poate recurge în mod valabil la această formă de înțelegere interstatală în domeniile pentru care constituția unui dintre statele contractante cere forme mai pretențioase, în special ratificarea de către organele prevăzute în acest scop în legea fundamentală a statului. Acordul în formă simplificată are aceeași valoare obligatorie pentru statele contractante ca și toate celelalte tratate internaționale.

Acord regional, înțelegere de colaborare și asistență mutuală intervenită între state situate într-o zonă geografică determinată. Încheierea Acordurilor regionale este autorizată prin Carta O.N.U., care la art. 52 prevede: „Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu se opune existenței unor acorduri sau unor organisme regionale destinate a se ocupa cu probleme privind menținerea păcii și securității internaționale care sunt susceptibile de acțiuni cu caracter regional, cu condiția ca asemenea acorduri sau organisme, precum și activitatea lor să fie compatibile cu scopurile și principiile organizației.

Acreditant, stat care numește (acreditează) un reprezentant diplomatic într-un stat străin sau pe lângă o organizație internațională.

Acreditar, stat în care este numit (acreditat) un reprezentant diplomatic al altui stat.

Acreditare (în dreptul internațional), împuternicirea unui reprezentant diplomatic pe lângă guvernul unui stat străin. Potrivit Convenției de la Viena asupra relațiilor diplomatice, care codifică o practică internațională unanim recunoscută, șeful de misiune diplomatică se consideră acreditat fie din momentul prezentării scrisorilor de acreditare, fie din momentul sosirii sale și când o copie a scrisorilor sale de acreditare a fost

prezentată la Ministerul de Externe al statului acreditar. În practica diplomatică există situația în care un stat acreditează același șef de misiune în mai multe țări, precum și situația când mai multe state pot acredita una și aceeași persoană în calitate de șef de misiune în același stat, dacă statul acreditar este de acord. În România șeful unei misiuni cu rang de ambasador sau ministru plenipotențiar este acreditat pe lângă președintele țării.

Act (în dreptul internațional), 1. Manifestare de voință a unui subiect de drept internațional care are ca scop crearea, modificarea sau atingerea unor raporturi juridice. 2. Denumire a tratatului internațional prin care se reglementează un anumit domeniu al relațiilor dintre state (de ex.: Actul de la Bruxelles din 2 iulie 1890 referitor la desființarea sclavajului; Actul de la Chapultepec, 1945, Actul de la Washington, 1964, Actul economic și social de la Rio de Janeiro, 1965, ș.a.).

Act adițional (în dreptul internațional), înțelegere între două sau mai multe state care se adaugă la un instrument principal preexistent cu scopul de a completa, interpreta sau modifica prevederile acestuia (de ex.: Actul adițional din 28 august 1907 la Convenția zahărului din 5 martie 1902; Actul adițional din 2 mai 1881 la Actul public din 2 noiembrie 1865 asupra navigației la gurile Dunării). În practica internațională actul adițional se întâlnește și sub alte denumiri: acord adițional, convenție adițională, protocol adițional etc.

Act autentic, 1. Calificativ acordat unui text original sau unuia din textele originale ale unui instrument diplomatic, a cărui autoritate sau realitate nu pot fi puse la îndoială. 2. Calificativ acordat unei copii de pe un act internațional, eliberată în condiții care îi garantează exactitatea.

Act constitutiv al unei organizații internaționale, act multilateral prin care se înființează o organizație internațională și care stabilește, în general, scopurile, principiile conducătoare, modul de organizare și de funcționare ale organizației, vocația de a deveni membru, calitatea de membru, organele organizației, competența și atribuțiile acestora. Denumirea actului variază. Cele mai uzitate sunt acelea de cartă, statut, constituție. Atunci când organizația internațională care se constituie este interguvernamentală, actul său constitutiv este un tratat multilateral. Când este vorba de constituirea unei organizații internaționale neguvernamentale, actul constitutiv emană de obicei de la organizații naționale sau și de la persoane individuale.

Act de ostilitate, 1. Manifestare de voință care, în timp de pace, reflectă atitudinea dușmănoasă a unui stat față de alt stat. Actul de ostilitate vizează fie teritoriul, fie cetățenii, fie bunurile statului împotriva căruia este îndreptat. În sfera actului de ostilitate se includ și actele de război. 2. Rezistența cu forța a unei nave comerciale neutre în timp de război la vizita unei nave militare. În această împrejurare nava respectivă poate fi tratată ca înamică, fiind susceptibilă de a fi sechestrată sau, după împrejurări, chiar scufundată. În împrejurări determinate actul de ostilitate este echivalent cu actul de război.

Act diplomatic, document transmis de Ministerul de Externe al unui stat către o misiune diplomatică acreditată pe teritoriul său sau unei organizații internaționale ori primit de la aceasta, care privește relațiile dintre statele în cauză sau statul și organizația respectivă.

Act final, document întocmit la închiderea unei conferințe internaționale, în care se consemnează rezultatele tratativilor dintre statele participante. În unele cazuri acordul final conține textul înțelegerilor negociate (de ex. Actul final al Congresului de la Viena, 1815, cu privire la rangurile diplomatice, regimul fluviilor internaționale, neutralitatea permanentă a Elveției; Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa etc.), în altele, recomandări în problemele discutate (de ex.: Acordul final al Conferinței pentru comerț și dezvoltare, 1964, de la Geneva).

Act ilicit, act care este contrar normelor dreptului. În viața internațională un act este ilicit dacă încalcă normele dreptului internațional. Un alt act ilicit în sine poate deveni licit dacă, fără a face uz de violență, este menit să determine un alt stat să înceteze cu anumite încălcări ale legalității internaționale. Actul ilicit constituie un delict internațional și dă loc la sancțiuni și după caz la reparații, restituiri, satisfacție, fie că este vorba de o acțiune (delictum in comittendo), fie de o inacțiune (delictum in omittendo), destul ca actul în cauză să fi fost săvârșit cu rea intenție sau din culpă.

Act inamical, denumire dată actului unui stat care este de natură a păgubi sau jigni un alt stat sau resortisanții acestuia, sau să îngreuneze în alt mod relațiile între statele în cauză, fără însă a încălca o normă a dreptului internațional. Prin aceasta actul inamical se deosebește de actul ilicit, care constituie un delict internațional. Statul păgubit sau ofensat prin actul inamical poate să respingă acest act sau să îi răspundă prin acte similare, proporționale, numite retorsiuni, nu însă prin acte ilicite. Pot constitui acte inamicale actele de discriminare vamală, barierele vamale ș.a.m.d.. Convenția a XIII-a de la Haga (1907) declară că exercitarea de către un stat neutru a drepturilor prevăzute în convenție nu trebuie considerat de un stat care a acceptat articolele în cauză, drept un act inamical, iar art. 3 al primei convenții de la Haga pentru rezolvarea pașnică a litigiilor internaționale (1907) arată că „Exercitarea acestui drept (este vorba despre oferta de bune oficii sau a medierii) nu trebuie neapărat să fie considerată de către una din părțile litigante drept acțiune inamicală”.

Act unilateral, document emanând de la o singură parte, prin care aceasta își asumă obligații față de una sau mai multe părți sau chiar față de toți - acte opozabile erga omnes - sau creează situații comportând drepturi și obligații pentru alte părți. Astfel de acte sunt între altele: rezerva la tratat, protestul, votul într-o adunare a reprezentanților statelor membre într-o organizație internațională (de ex. „veto”-ul unui membru permanent al Consiliului de Securitate), anunțarea schimbării denumirii statului, blocada, declarația de război, declarația de neutralitate, recunoașterea unui alt stat sau guvern, ratificarea, aderarea sau denunțarea unui tratat, notificarea, acordarea dreptului de azil, expulzarea, extrădarea, emiterea scrisorilor de acreditare sau de rechemare etc.

Actul final de la Helsinki - Documentul semnat la 1 august 1975 la Helsinki de către 35 de state (33 de state europene plus S.U.A. și Canada), printre care și România, constituie Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, având o importanță majoră pentru evoluția relațiilor dintre statele europene în acest domeniu. Statele participante au recunoscut indivizibilitatea securității în Europa, interesul lor comun în dezvoltarea cooperării dintre ele, pacea și securitatea în Europa și în lumea întreagă.